

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

1-5 EKİM 2018 / ANKARA

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

III. CİLT

OSMANLI TARİHİ VE MEDENİYETİ

TÜRK TARİH KURUMU

**XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ
III. CİLT**

OSMANLI TARİHİ VE MEDENİYETİ

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U Y A Y I N L A R I
VIII. Dizi - Sayı: 35^c

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Ankara: 1-5 Eylül 2018

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

III. CİLT

OSMANLI TARİHİ VE MEDENİYETİ

Hazırlayanlar

Semiha NURDAN – Muhammed ÖZLER

ANKARA, 2022

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulunun 28.01.2022 tarihli ve 834/20 sayılı kararı gereği e-kitap olarak yayımlanmıştır.

e-ISBN: 978-975-17-5111-9 (tk.)
978-975-17-5114-0 (3.c)

Baskı

Kuban Matbaacılık Yayıncılık
İvedik Organize San. Matbaacılar Sitesi
1514. Cadde No: 20 06190 İVOGSAN - ANKARA
Tel: 0 312 395 20 70 Faks: 0312 395 37 23
Sertifika No: 47331

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Cumhurbaşkanı

Sayın RECEP TAYYİP ERDOĞAN'ın

Koruyucu Başkanlığında

Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenmiştir.

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

KOMİTE BAŞKANI

Refik TURAN

HAZIRLIK KOMİTESİ

Refik TURAN	Güray KIRPIK
Birsel KÜÇÜKSİPAHİOĞLU	Abdurrahman UZUNASLAN
M. Ali ÇAKMAK	Zeki ERASLAN
Nagehan ÜSTÜNDAĞ	Şengül DEMİREL
Birkan SOYKAN	Selin Adile EREN
Uğur Cenk Deniz İMAMOĞLU	Uğur ÖZÇELİK
Semiha NURDAN	

YAYIN KOMİTESİ

Birol ÇETİN	Hüseyin Murat YÜCEL
Ahmet KILINÇ	Semiha NURDAN
Muhammed ÖZLER	

TASHİH KOMİTESİ

Semiha NURDAN	Muhammed ÖZLER
Elif AYDINBAŞ	Mehmet Ali ÖZKAN
Gökhan KOÇ	Sevilay DEMİREZEN
Hande Yaren KARACABEY	Ceyda UÇAR
Sevcan TATAR	Kübra GÜNEY
Selma EFELER GÜMÜŞKAYA	Işıl Tuana AKGÜL
Şengül TOUMPAN	Abdülkadir BİNİCİ
Sadiye İLHAN	İzzettin KAYA
İbrahim ULUSAN	Kadir DEMİREL
Ahmet Emin VARILCI	Haşim KOÇ

İÇİNDEKİLER

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ	XIII
SUNUŞ	XVII

SEKSİYON VI

OSMANLI TARİHİ VE MEDENİYETİ

AHMET YÜKSEL: <i>Osmanlı İstihbarat Ağımı Besleyen Bilgi Kanalları (Kuruluştan II. Abdülhamid Devrine Kadar)</i>	1
ALAATTİN AKÖZ: <i>Muhyî ve Selîmnâmesi</i>	33
ALİ EFDAL ÖZKUL: <i>Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ta Evlâtlık ve Besleme Uygulamaları (1571-1878)</i>	47
APHRODITE PAPAYIANNI: <i>An Assessment of George Trapezountios's Proposal for Politico-Religious Greek-Turkish Unity in the Aftermath of 1453</i>	67
AYHAN DOĞAN - SADIK ÇETİN: <i>Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Almanya'ya Giden Bazı Osmanlı Öğrencileri</i>	87
AYLA EFE: <i>Tanzimat Devletinin Taşradaki Görünürlüğü: Maliye Masraf Defterleri Üzerinden Bir Değerlendirme</i>	107
AYŞEGÜL ALTINOVA ŞAHİN: <i>Avrupa'ya Giden Sefirlerin Sefaretnamelerinde Eğitim Kültür ve Sanata Dair Unsurlar</i>	125
BAYRAM BAYRAKDAR: <i>Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Devletler Hukuku Açısından 19. Yüzyılda Osmanlı'ya Sığınan Lehistan ve Macar Mültecileri Hakkında Bazı Düşünceler</i>	151
BİRTEN ÇELİK: <i>Osmanlı Gümrüklerinde 19. Yüzyıl Son Döneminde Yapılan Reformlar ve Yabancı Uzmanlar</i>	173
BURHAN SAYILIR: <i>Kudüs'teki İzinsiz Kazılar ile İlgili Meclis-i Mebusan Görüşmeleri (1909-1911)</i>	213
CAN DEVECİ: <i>Filistin'de Churchill Beyaz Belgesinin Yayınlanma Süreci (1921-1922)</i>	235

CHRISTOS STAVRAKOS: <i>Sigillographic Evidence for the Tourkopouloi in the Byzantine Empire</i>	261
DANKO LEOVAC: <i>Two Visits of Serbian Prince Mihailo Obrenovic to The Sultans in 1839/40 and 1867</i>	273
DİREN ÇAKILCI: <i>Osmanlı Devleti'nde Denizaltı Telgraf Hatları ve Eastern Telegraph Company</i>	289
DŽELİLA BABOVIĆ: <i>Safeguarding and Promoting of Cultural Heritage: Ottoman Manuscript Collections in Bosnia and Herzegovina</i>	311
EMRAH İSTEK: <i>16. ve 17. Yy. KİLİSE Dua ve Vaazlarını İÇeren Eserlerde Türk Algısı</i>	323
ERGÜN HASANOĞLU: <i>Bulgaristan Basınında Türklerin Ehemmiyetli Bir Temsilcisi: Koca Balkan Gazetesi</i>	343
EROL EVCİN: <i>İttihat ve Terakki Bolu Hey'et-i Merkeziyyesi (1908-1919)</i>	371
FAHRİ MADEN: <i>Mehmet Refi Efendi'nin İran Elçiliği</i>	421
FATİH BAYRAM: <i>Sarı Abdullah Münşeâtında Osmanlı-Babürlü Diplomatik İlişkilerine Dair Mektuplar</i>	467
FATMA ACUN: <i>Robert Koleji'de Okuyan Türk Öğrencilerin Sosyal Arkaplanları Üzerine Bir Değerlendirme</i>	479
FİGEN ATABEY: <i>100. Yılında Filistin'in Kaybına İlişkin Belgeler Işığında Genel Bir Değerlendirme</i>	499
FUNDA SONGUR: <i>II. Abdülhamid Dönemi Donanması'nda Teknoloji, Lojistik ve Kurumsal Yapı</i>	519
GAYE YAVUZCAN: <i>XIV - XV. Yüzyıllarda Batı Anadolu'daki Siyasî - Askeri Gelişmelerin Güç Mücadelelerine Etkileri (İzmir Örneği)</i>	545
GÜNAY SEFEROVA: <i>Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yahudilerin Altın Çağı</i>	563
H. MUSTAFA ERAVCI: <i>Osmanlılar ve Huzistan'daki Şii Arap Kabilesi Müşafalar</i>	581

HAKAN KIRIMLI: <i>Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kalkmasından Sonraki Dönemde Geray Hânedânı Mensuplarının Osmanlı Devleti'nde Üstlendiği Askerî Roller (Tanzimat Devri Öncesi)</i>	589
HALDUN EROĞLU: <i>Klasik Dönemde Osmanlılarda İktidar ve Muhalefet İlişkisi Üzerine</i>	609
HAYDAR ÇORUH: <i>Antakya Ortodoks KİLisesi'nde Arap ve Rum Matranlar Arasında Patriklik Mücadelesi</i>	631
HİKMET ÖKSÜZ: <i>İngiltere'nin Kurdurmış Olduğu "Balkan Komitesi" ve Faaliyetleri</i>	653
HİLAL ÇİFTÇİ: <i>Osmanlı Devleti'nin XVIII. Yüzyılda Diploması Alanında Geçirdiği Değişimin Diplomatik Dile Yansıması</i>	681
HÜRÜ SAĞLAM TEKİR: <i>Pencereleri Kafesli Muayenehane: Osmanlıda Viladethanelerin Açılması ve Doktor Besim Ömer Paşa</i>	695
HÜSEYİN KALEMLİ: <i>Osmanlı Devleti'nde Bir Güvenlik ve Asayiş Birimi Olarak Kur Bekçiliği: Yapısı, İşleyişi, Görevleri</i>	707
KEFAH AHMED NAJJAR: <i>Evolution Of the Health System in Iraq During the Ottoman Period (Ottoman Hospitals in Iraq Example)</i>	735
LEVENT KAYAPINAR: <i>Bizans Kaynaklarına Göre Aydınoğlu Umur Bey ve Osmanlı Sultanı Orhan Gazi</i>	749
LEVENT KÜÇÜK: <i>Rusya'nın Kars Vilayetindeki Örgütlenme Girişimleri: Kars Gazetesi Haber ve Makalelerine Dayalı Olarak</i>	761
LEYLA AKSU KILIÇ: <i>18. Yüzyıl Osmanlı Dünyasında "Saraylı Kadın Olmak" Metrükâtıyla Dört Saraylı Kadının Muhallefâtı</i>	783
M. MURAT ÖNTUĞ: <i>Yeni Bulunan Ahi Şecerenâmesi</i>	837
MEHMET AKİF ERDOĞRU: <i>On Altıncı Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Şam Vilayetinde Samirîler</i>	879
MEHMET BAŞARAN - ALİ ÖZÇELİK: <i>XIX. Yüzyılda Aydın ve Çevresinde Eşkıyalık ve Güvenlik Sorunu</i>	889
MEHMET DEMİRTAŞ: <i>İstanbul'un Kileri Eflak-Boğdan'ın Başkentini Beslenmesindeki Yeri ve Önemi</i>	909

MEHMET ÖZ: <i>İlk Dönem Osmanlı Kroniklerinde Geçmiş Eleştirisinin Sınırları ve Altın Çağ Tasavvuru</i>	933
MEHMET SEREZ: <i>Gelibolu Cephesi'nde Alman Akdeniz Tümeni Kara Çıkarma Bölüğü ve Diğer Destek Kuvvetleri 1915</i>	953
MELTEM BEGÜM SAATÇI ATA: <i>Balkanlarda Bir İngiliz Seyyah 'Dağlıların Kraliçesi' Mary Edith Durham ve Arnavutluk</i>	985
MERYEM GÜNAYDIN: <i>1898 Amerika-İspanya Harbi Devlet-i Aliyye'nin ve Hilâfet-i İslâmiyye'nin Tutumu</i>	1015
MESUT KARAKULAK: <i>Bir Vapurdan 93 Harbine Bakmak: Mersin Vapuru Hadisesi ve Rusya'da Osmanlı Savaş Esirleri</i>	1039
METİN AYDAR: <i>III. Murad Devri'nde Şark Seferine Dair Bir Gazavatnâme</i>	1061
METİN AYIŞIĞI: <i>II. Meşrutiyet Döneminde İstanbul'da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklarla Mücadele</i>	1075
MİRİAN MAKHARADZE: <i>Gürcü Kaynaklarına Göre Şehzade Selim'in Gürcistan'a Yaptığı Sefer</i>	1097
MURAT ALANDAĞLI: <i>Arazi Alım-Satım İstatistik Defterlerine Göre Kudüs'te Yabancıların Mülk Edinimleri (XIX. Yüzyıl Sonu ile XX. Yüzyıl Başları)</i>	1107
MURAT ALANOĞLU: <i>Yavuz Sultan Selim'in Doğu Anadolu Politikasına Dair Üç Belge</i>	1139
MUSA GÜMÜŞ: <i>"Sorunlu" Modernleşme Karşısında Ahmed Cevdet Paşa</i>	1155
MUSTAFA ÖZTÜRK: <i>1848-1849 Tarihli Halep Nüfus Defterlerinin Tahlihi</i>	1195
NAGEHAN ÜSTÜNDAĞ ÖZDEMİR: <i>Tereke Kayıtlarına Göre 18. Yüzyıl Sonunda Vidin Kadınları: Osmanlı Kadınının Sosyo-Ekonomik Konumu Üzerine Bir Değerlendirme</i>	1227
NAHİDE ŞİMŞİR: <i>Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Hukukunda "Paftos Meselesi" ve Sonuçları (Çeşme Kazası Örneği)</i>	1243
NECDET HAYTA: <i>İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Sir Charles Hardinge'in Raporuna Göre 1908 Reval Görüşmeleri</i>	1271

NİGAR GOZALOVA: <i>Great Britain's Role in Conclusion of The Erzurum Peace Treaty of 1823</i>	1285
OĞUZHAN SAMIKIRAN: <i>17. Yüzyılın İkinci Yarısında Şam Yenileri</i>	1303
ÖZER ÖZBOZDAĞLI: <i>II. Abdülhamit'in Yemen'de Islahat Çabaları (1898-1908)</i>	1325
SADIK SARISAMAN: <i>Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Tehdit Unsuru Olarak Türkiye'de Tutulan İran Şehzadesi Salariüddöle</i>	1349
SEDA TAN: <i>Osmanlı Devleti'nde Halk Sağlığı Uygulamalarına Önemli Bir Örnek; Salhanelerin Şehir Dışına Nakilleri</i>	1363
SEMIHA NURDAN: <i>Hayirsever Bir Paşa Kızı "Hacı Mihrişah Kadın"</i>	1387
SEZEN KILIÇ: <i>General Gressmann ve Konsolos Hardegg'in Raporlarına Göre Irak ve Hicaz'daki Askeri ve Siyasi Durum (Ocak 1917)</i>	1397
SHERZODHON MAHMUDOV: <i>Hokand Hanlığı ve Osmanlı İmparatorluğu: 1865 Yılındaki Seyyid Yakub Han Töre'nin Başkanlığındaki Diplomatik Misyon</i>	1413
ŞAHİN FAZİL: <i>XVI. Yüzyılın Son Döneminde Safevi-Osmanlı İlişkilerinde Kırım Hanlığı'nın Rolü</i>	1425
ŞERİF KORKMAZ: <i>Çanakkale Boğazında Karantina Teşkilatının Tesisi ve Uygulamaları (1835-1865)</i>	1433
UĞUR CENK DENİZ İMAMOĞLU: <i>Chalkokondyles'in Tarih'i (Historia) ve Eserde İstanbul'un Fethine Dair Gözlemler</i>	1457
UYVAL DIVRAK: <i>Osmanlı Devleti'nde Suç ve Ceza: Hatt-ı Hümayunlara Göre İstanbul'a Gönderilen Uzuvar (18. ve 19. Yüzyıl)</i>	1467
YILMAZ KURT: <i>Çukurova'da Mütesellimlik Uygulaması</i>	1485
YUSUF OĞUZOĞLU: <i>Sultan Selim'in Memluk Seferi'nin Arka Planı</i>	1501
YÜKSEL KAŞTAN: <i>Alman Arşiv Belgelerine Göre Türk Heyetinin 15 Haziran-14 Temmuz 1911 Tarihleri Arasında Almanya Çalışma Ziyaretinin I. Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı Devleti ile Alman İmparatorluğu Arasındaki Yakınlaşmaya Etkisi</i>	1519

ZAFER GÖLEN: <i>XIX. Yüzyıl Başlarında Bosna Livası Timar ve Zeametleri ...</i>	1547
ZEKERİYA TÜRKMEN: <i>Meşrutiyet Döneminde Osmanlı Harbiye Mektebinde Eğitim-Öğretim Sistemi ve Müfredatına Dair Bir Değerlendirme</i>	1561
ZÜLFİYE KOCAK: <i>Osmanlı Toplumunda Müslüman Kadınların Kadı Mahkemelerini Kullanma Pratiği: Vîdin Örneği (1700-1750)</i>	1593

BU CİLTTE BİLDİRİSİ OLANLARIN ALFABETİK LİSTESİ

SEKSİYON VI

OSMANLI TARİHİ VE MEDENİYETİ

AHMET YÜKSEL.....	1
ALAATTİN AKÖZ.....	33
ALİ EFDAL ÖZKUL.....	47
APHRODITE PAPAYIANNI.....	67
AYHAN DOĞAN - SADIK ÇETİN.....	87
AYLA EFE.....	107
AYŞEGÜL ALTINOVA ŞAHİN.....	125
BAYRAM BAYRAKDAR.....	151
BİRTEN ÇELİK.....	173
BURHAN SAYILIR.....	213
CAN DEVECİ.....	235
CHRISTOS STAVRAKOS.....	261
DANKO LEOVAC.....	273
DİREN ÇAKILCI.....	289
DŽELİLA BABOVIĆ.....	311
EMRAH İSTEK.....	323
ERGÜN HASANOĞLU.....	343
EROL EVCİN.....	371
FAHRİ MADEN.....	421
FATİH BAYRAM.....	467

FATMA ACUN	479
FİGEN ATABEY	499
FUNDA SONGUR	519
GAYE YAVUZCAN	545
GÜNAY SEFEROVA	563
H. MUSTAFA ERAVCI.....	581
HAKAN KIRIMLI	589
HALDUN EROĞLU	609
HAYDAR ÇORUH.....	631
HİKMET ÖKSÜZ.....	653
HİLAL ÇİFTÇİ.....	681
HÜRÜ SAĞLAM TEKİR	695
HÜSEYİN KALEMLİ	707
KEFAH AHMED NAJJAR.....	735
LEVENT KAYAPINAR.....	749
LEVENT KÜÇÜK	761
LEYLA AKSU KILIÇ	783
M. MURAT ÖNTUĞ.....	837
MEHMET AKİF ERDOĞRU	879
MEHMET BAŞARAN - ALİ ÖZÇELİK.....	889
MEHMET DEMİRTAŞ.....	909
MEHMET ÖZ	933
MEHMET SEREZ	953
MELTEM BEGÜM SAATÇI ATA	985
MERYEM GÜNAYDIN.....	1015

MESUT KARAKULAK	1039
METİN AYDAR.....	1061
METİN AYIŞIĞI.....	1075
MİRİAN MAKHARADZE	1097
MURAT ALANDAĞLI	1107
MURAT ALANOĞLU	1139
MUSA GÜMÜŞ	1155
MUSTAFA ÖZTÜRK	1195
NAGEHAN ÜSTÜNDAĞ ÖZDEMİR	1227
NAHİDE ŞİMŞİR.....	1243
NECDET HAYTA	1271
NİGAR GOZALOVA	1285
OĞUZHAN SAMIKIRAN	1303
ÖZER ÖZBOZDAĞLI.....	1325
SADIK SARISAMAN.....	1349
SEDA TAN	1363
SEMİHA NURDAN	1387
SEZEN KILIÇ.....	1397
SHERZODHON MAHMUDOV	1413
ŞAHİN FAZİL.....	1425
ŞERİF KORKMAZ	1433
UĞUR CENK DENİZ İMAMOĞLU	1457
UYSAL DIVRAK	1467
YILMAZ KURT.....	1485
YUSUF OĞUZOĞLU.....	1501

YÜKSEL KAŞTAN	1519
ZAFER GÖLEN	1547
ZEKERİYA TÜRKMEN	1561
ZÜLFİYE KOCAK.....	1593

SUNUŞ

“Türk ve Türkiye tarihini çağdaş, sosyal bilim anlayışıyla araştırmak ve yaymak; bu alandaki araştırmaları desteklemek ve toplumdaki tarih bilincini geliştirmek” misyonu çerçevesinde faaliyetlerini yürüten Türk Tarih Kurumu, milli bir tarihsel kimliğin oluşmasında geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemli bir rol üstlenmiş bulunmaktadır.

Dünyayı hâkimiyeti altına alan küreselleşme süreci, köklü milli ve manevi değerleri olmayan veya bunları gereği gibi koruyamayan kültürleri yok ederek milletleri öz kültürlerinden uzaklaştırabilmektedir. Gerek dünyada gerekse bulunduğumuz coğrafyada yaşanan olaylara bakıldığında tarih ve millî kültür bilincine sahip, geçmişten ders çıkarmayı bilen milletlerin her türlü zorluğa karşı kendi varlıklarını korudukları görülecektir. Bu nedenle Türk Tarih Kurumunun insanlığa, tarihe ve geleceğe karşı görev ve sorumlulukları oldukça önemlidir. Bu bağlamda, Kurumumuzun görev ve sorumluluklarında biri de yeni bulguları ve bilimsel konuları tartışmak üzere toplantılar, kongreler düzenlemektir. Bu toplantı ve kongrelerin en önemlisi Türk Tarih Kongreleridir. Dünyada kendi alanında en saygın kongreler arasında yer alan Türk Tarih Kongrelerinin ilki Atatürk’ün direktifiyle 2-11 Temmuz 1932’de yeni Türk tarih tezinin ve tarih eğitiminde izlenecek yolun öğretmenlere anlatılması amacıyla toplanmış, daha sonra uluslararası nitelik kazanmıştır. Türk Tarih Kongreleri, Türk tarihi ile Türkiye tarihinin önemli olaylarının aydınlatılmasına büyük katkılar sağlamış, ülkeler ve insanlar arasındaki kültürel bağların kurulmasına ve geliştirilmesine de olumlu hizmetlerde bulunmuştur.

Türk ve Türkiye tarihi üzerindeki araştırmalara ve Tarih Kongrelerine gösterilen ilgi o zamandan beri giderek artmıştır. Cumhurbaşkanlarımızın himayetlerinde bugüne kadar sürdürülen Tarih Kongrelerinin XVIII’incisine yurtiçi ve yurtdışından yaklaşık 800 bilim insanı katılmıştır.

1-5 Ekim 2018 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen XVIII. Türk Tarih Kongresi; *Selçuklu Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti, Türk Dünyası Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Kültür ve Medeniyetler Tarihi, Din ve Mezhepler Tarihi, Roma ve Bizans Tarihi ve Medeniyeti, Bilim ve Teknoloji Tarihi, Askerî Tarih, Ayaklanmalar, İsyanlar, Darbeler ve İhtilaller Tarihi, Türk-Ermeni İlişkileri, Tarihçilik, Tarihi Coğrafya, Tarih, Şehir ve Mimari, Göç ve İskân, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi, İktisat Tarihi, Hukuk ve Diplomasi, Arkeoloji, Sanat Tarihi, Vakıflar Tarihi, Hatıralar, Biyografiler, Otobiyografiler* başlıkları altında icra edilmiştir. Bilim insanları ve araştırmacılar, zikredilen konu başlıkları çerçevesinde Türk tarihinin farklı dönem ve alanlarını ele almıştır. Kongrede sunulan tebliğlerin önemli bir kısmını içeren elinizdeki bu eser Türk tarihi hakkında kapsamlı metinler içermektedir.

Bildiri kitabı hazırlanırken kongre program kitapçığındaki konu başlıklarına göre kitabın içindekiler dizini hazırlanmış ve bildiriler on iki ciltte toplanmıştır. Kongre sırasında yoğun bir ilgi gören tebliğlerin bir yayın hâline getirilmesiyle daha geniş kitlelere ulaştırılması umulmaktadır.

Prof. Dr. Birol ÇETİN
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Ankara, 2022